

МУҚАРРАРОТИ АСОСИ

I. Маълумоти умумӣ дар бораи лоиҳа

1. Лоиҳаи миллии идоракунии хатари офатҳои табиӣ лоиҳаи қорӣ буда, аз ҷониби Кумитаи ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи граждани (КҲФМГ) амалӣ карда мешавад. Лоиҳа аз ҷониби Бонки Осиёи Рушд (БОР) бо мақсади дастгирии кӯшишҳои Ҳукумати Тоҷикистон чиҳати коҳиш додани талафоти иқтисодӣ дар натиҷаи офатҳои табиӣ ва идоракунии хатари офатҳои табиӣ (ИХОТ) дар банақшагирии рушд дар асоси Стратегияи миллии рушд (2016-2030) ва Барномаи миёнамӯҳлати рушд (солҳои 2016-2020) маблағгузорӣ мешавад.
2. Ҳукумат тавассути КҲФМГ барои густариш додани доираи лоиҳаи қорӣ тавассути рушди якҷанд иншооти инфрасохторӣ, омӯзиш оид ба барқарорсозии воситаҳои зиндагӣ ва баланд бардоштани иқтисоди гурӯҳҳои ҷустуҷӯӣ ва наҷотдиҳӣ маблағгузори иловагӣ дархост кардааст. Иншоотҳои инфрасохторӣ иншооти аҳолинишинро дар майдони мавҷудаи 6,5 гектар, ки дар воҳиди зидди жолаи КҲФМГ дар ноҳияи Ҷалолоидини Балхӣ мавҷуд аст камбудии муҳимро дар идоракунии ва воқуниш ба офатҳои табиӣ бартараф хоҳанд кард.
3. Рушди макони паноҳгоҳ бо иншоотҳо ба монанди биноҳои таълимӣ ва маъмурӣ, роҳҳои дохилӣ ва таъминоти бозетимоди нерӯи барқ, септикҳо ва дигар иншооти коммуналӣ барои дастгирии кӯшишҳои қорӣи Комиссари Олии Созмони Милали Муттаҳид оид ба гурезагон, Кумитаи кӯдакони Созмони Милали Муттаҳид, Ҳазинаи ЮНИСЕФ ва Шабакаи Оғохон оиди Рушд (ШООР) ҳамроҳ карда мешавад. Кӯмак инчунин ба панҷ (5) деҳаи ҳамсоя дар самти роҳҳо, таъмири пулҳои харобшуда, таъминоти барқ ва иншооти санитарӣ расонида мешавад. Лоиҳаи мазкур ҳамчунин омӯзиши малакаҳо, ҳамгирии иҷтимоӣ ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии мардумро барои дастгирии минбаъдаи шуғл дар деҳот ва баланд бардоштани устуворӣ ҷустуҷӯ мекунад. Инҳо ба замон ва дигар гурӯҳҳои осебпазир тамарқуз хоҳанд кард.

Унсурҳои лоиҳа ва ҷойгиршавӣ

4. Унсурҳои ба лоиҳа дохилшуда инҳоянд:
 - Сукунати устувор барои манзили муваққатӣ дар маҳали КҲФМГ
 - Воситаҳои берун аз макон (Ҷадвали Е-1 ниг)

Сукунати устувор барои манзили муваққатӣ дар маҳали КҲФМГ

5. Мавзеи, ки дар Балхӣ (вилояти Хатлон) мавҷуд аст, замини давлатист, ки 6,5 гектарро дар бар мегирад, дар солҳои 70-ум ҳамчун маркази зидди жола таъсис ёфтааст. Бо дастгирии ЮНИСЕФ ва ШООР дар ҳамин макон барои 100 хонавода манзили хаймашакл таъмин шуда буд. Маблағгузори БОР сохтмони манзили дуошёна барои тақрибан 300 оила аз ҷумла беҳбуди иншоотҳо, аз қабилӣ роҳҳои даромадгоҳ, хатҳои интиқоли барқ, иншооти санитарӣ, ошхона, майдони варзишӣ ва иншооти таълимиро дар бар мегирад.
6. Инфрасохторе, ки дар маҳали КҲФМГ таҳия карда мешавад, ба мақсадҳои гуногун хизмат хоҳад кард. Агар шахсони кӯчонидашуда набошанд ё бо шумораи кам оянд, макон ва иншоот барои таълим, омӯзиш ва рушд истифода хоҳанд шуд. КҲФМГ метавонад ба кормандон ва дастаҳои худ барои беҳтар нишон додани воқуниш ва идоракунии офатҳои табиӣ дар минтақа омӯзиш гузаронад. Ҳамчунин имкони роҳандозии курсҳои омӯзиши манзилӣ барои рушди минбаъдаи омодагӣ ба офатҳои табиӣ ва устувории аҳолии тоҷик вучуд дорад.

Воситаҳои берун аз макон

7. Воситаҳои берун аз макон иншооти инфрасохтори хизматрасонии иҷтимоиро дар 5 деҳаи гирду атрофи Ҷамоати Золи Зар (Меҳнатобод, Саноат, Уртабуз, Правда ва Фурманова) беҳтар хоҳанд кард. Воситаҳои беруна аз ҷумла роҳҳои даромадгоҳ, барқарорсозии кӯпрӯк дар деҳаи Меҳнатобод, таъмини барқ аз Чапаева то деҳаҳои Саноат, иншооти санитарӣ дар мактабҳо ва марказҳои саломатӣ ва хариди таҷҳизоти зарурии тиббӣ, аз қабилӣ автоклав, агрегати яҳдон барои вакцинаҳо, генератори эҳтиётӣ, панели офтобӣ,

кондиционер, термометрҳо, тарозуи вазн ва дигар таҷҳизоти тиббии марбута дар бар мегирад. Хусусиятҳои ин нишондиҳандаҳо ва ҷойгиршавии ин таҷҳизотҳо дар ҷадвали Е-1 нишон дода шудаанд.

Ҷадвали Е-1: Ҷамъбасти ҷузъҳои лоиҳаҳои берун аз макон

Қисмҳои берун аз макон	Ҷойгиршавии деҳа	Мушаххасот	Таъсири пешбинишаванда
Роҳи дастрасӣ	Аз шоҳроҳи Бахрат-Балҳӣ то деҳаи Саноат ва маркази зидди жола	940 метр дарозӣ дорад паҳноӣ 6 м	Роҳ бе ягон васеъкунӣ барқарор карда мешавад ва аз ин рӯ, гирифтани замин пешбинӣ нашудааст
Барқарор намудани купруки вайроншуда	Дар кишлоки Мехнатобод	12 м дарозӣ паҳноӣ 5 м	Ду хоҷагии деҳқонӣ - ба 225 м ² хуроки чорво ва 9 дарахти мевадиханда таъсир мерасонад.
Таъмини нерӯ	Чапаева-Саноат	5,8 км дарозии хатти тақсимот	Ҳеҷ гуна таъсир пешбинӣ нашудааст. Дар китфи роҳ монтаж кардани сутунҳои электр пешбинӣ шудааст. Ин дар охири БЗКА, ки дар асоси тарҳи ниҳоии муҳандисии муфассал омода карда мешавад, тасдиқ карда мешавад..
Таҷҳизоти санитарӣ (ҳочатхонаҳо) барои (2) мактаб ва (1) маркази тиббӣ	Ҳочатхонаҳо дар кишлоқҳои Саноат ва Правда ва маркази тиббӣ дар кишлоки Саноат	Як ҳочатхона дар мактаби 28 (посёлкаи «Правда») бо чор кабина барои духтарон ва се барои писарон, ки даромадгоҳҳои алоҳида доранд. Ду ҳочатхонаи алоҳида дар мактаби 29 (деҳаи Саноат), яке барои писарон ва дигаре барои духтарон, ҳар кадом дорои ҳафт кабина. Ҳар як ҳочатхона дорои дастгоҳҳои шустани дастҳо мебошад.	Заминҳое, ки дар онҳо мактабҳо ва марказҳои тиббӣ воқеъ гардидаанд, заминҳои ҷамъиятӣ мебошанд. Дар ин ҷойҳо қорбарони шахсонӣ сеюм муайян карда нашудаанд, аз ин рӯ, бинобар барқарорсозии ҳочатхонаҳо дар мактабҳо ва маркази тиббӣ ҳеҷ гуна таъсири манфӣ нахоҳад дошт.
Хариди таҷҳизотҳо барои маркази тиббӣ	Саноат	Автоклав термометр ва дигар таҷҳизоти диагностикаӣ Тарозуи вазн Яхдон барои вакцинаҳо Ҳавополо Генератори дизелии интизорӣ Панели офтобӣ	Ягон таъсири номатлуб дар назар нест, зеро дар ин харид қорҳои сохтмонӣ ба нақша гирифта нашудаанд.

8. Лоиҳа ҳамчун муайянкунии самараноки гендерӣ гурӯҳбандӣ шудааст. Дар Тоҷикистон занон ба далели омилҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва фарҳангӣ аз офатҳои табиӣ осеб мебинанд. Занҳо ҳангоми барқанор кардан бо мушкilotи иловагӣ рӯбарӯ мешаванд (ҳам муҳоҷирати дохилӣ ва ҳам берунӣ). Мутобиқшавии онҳо аз ҳисоби паст будани маълумотнокиӣ, набудани донишҳои техникӣ ва иштироки маҳдуд дар равандҳои қабули қарорҳо заиф мегардад. Бахусус занони деҳот дар баробари тағйирёбии обу ҳаво, хатароти табиӣ ва норасоии об бештар осебпазиранд, зеро воситаҳои зиндагии онҳо аз кишоварзӣ ва захираҳои табиӣ вобаста аст ва онҳо аксар вақт барои истеъмоли оила ғизо парвариш мекунанд. Лоиҳа (i) ҳангоми тарҳрезӣ ва бунёди як шаҳраки устувор масъалаҳои гендериро бартараф мекунанд; (ii) муқарраротро барои қонеъ гардонидани эҳтиёҷоти хоси занон, кӯдакон ва одамони маъҷуб ҳангоми тарҳрезии инфрасохтори иҷтимоӣ дар минтақаҳои гирду атрофи маҳаллаи аҳолинишин дохил мекунанд; ва (iii) ҳавасмандгардонии иштироки занон дар муассисаҳои марбут ба офатҳои табиӣ дар Тоҷикистон, дар баланд бардоштани иқтидори мақомоти

давлатӣ ва дар омӯзиш ва баланд бардоштани сатҳи огоҳии ИХОТ дар сатҳи ҷомеа. Нақшаи амали гендерӣ (НАГ) барои таъмини баҳисобгирии нақшҳо ва ниёзҳои мушаххаси занон, ки барои воқуниш ба офатҳои табиӣ алоқаманданд, таҷдид карда мешавад.

II. Ҳаҷми ба даст овардани замин, кӯчонидани аҳоли ва таъсир мухтасар

9. Мақсади асосии БЗКА ин муайян кардани шахсоне, ки аз лоиҳа зарар дидаанд, ҷуброни зарари онҳо ва мусоидат ба онҳо барои барқарор кардани воситаҳои зиндагӣ мебошад. БЗКА ба қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва талаботи Эъломияи БОР оид ба сиёсати муҳофизатӣ мувофиқат мекунад (БОР SPS 2009).
10. Доираи БЗКА инҳоро дар бар мегирад: (i) тавсифи Лоиҳа; (ii) профили ШК ва ҷамоатҳои зарардида; (iii) таъсири интизоршаванда; (iv) ифшои маълумот ва машваратҳои ҷамъиятӣ бо ШК; (v) механизми баррасии шикоятҳо; (vi) заминаи ҳуқуқӣ; (vii) ҳуқуқҳо, кӯмак ва имтиёзҳо; (viii) бучети кӯчонидан ва нақшаи маблағгузорӣ; (ix) механизмҳои институтсионалӣ; (x) Нақшаи татбиқи БЗКА; ва (xi) таътиши татбиқи БЗКА.
11. Таҷқиқоти ТСД ва ТМА оид ба ҳамаи дороиҳои зарардида дар моҳҳои июн ва июли соли 2022 гузаронида шуданд. Шахсони кӯчонидашуда дар давоми ТМА ҳузур дошта варақаи ба рӯйхат гирифтани дороиҳоро имзо карданд.
12. ТМА ду шахси ҳуқуқии зарардида, ки аз (хоҷагиҳои деҳқонӣ) мутаносибан ду хонавода, ҷаҳор ва ҳафт аъзои хонаводаро муайян намуданд. Маълумоти муфассал дар бораи субъектҳои зарардида аз рӯи намуди таъсир, ки дар қисмати таъсирҳо оварда шудааст (дар боби 2-и БЗКА) пайдо намоед. Ҷамъбасти таъсирот дар ҷадвали Е-2 оварда шудааст.
13. Дар рафти таҷдиди кӯпрӯк дар маҷмӯъ ду шахси ҳуқуқӣ зарар мебинанд. Дигар хонаводаҳое, ки аз лоиҳа зарар дидаанд, вучуд надоранд. Тафсилоти таъсир инҳоянд:
 - 225 м² хуроки чорво
 - 6 дарахти шафтолу
 - 3 бех дарахти тут
14. Дар БЗКА танҳо ду шахси ҳуқуқӣ (хоҷагии деҳқонӣ) муайян карда шудааст, ки дар ҷараёни таҷдиди кӯпрӯк зарар мебинанд. Як хоҷагии деҳқонӣ ҳосили 6 соларо дар майдони 225 м² (таъсири 1 сол) ва се дарахти тут аз даст медиҳад. Хоҷагии дуҷуми деҳқонӣ 6 дарахти шафтолуи дар 225 м² парваришшударо аз даст медиҳад.
15. Дигар таъсироти маҷбурӣ кӯчонидани аҳоли пешбинӣ нашудааст. Арзёбии ду хонаводаи мутааллиқ ба ду хоҷагии деҳқонӣ тасдиқ мекунад, ки ягон таъсири шадид ва хонаводаҳои осебпазир муайян карда нашудааст. Ҳамаи ҷузъҳои дигари лоиҳа дар дохили қитъаҳои замин ё биноҳои мавҷуда дар ҳолати таҷҳизоти маркази тиббӣ ва ҳоҷатхонаҳо барои мактабҳо ва биноҳо барои ҷойгиршавӣ ва омӯзиши ҳолатҳои фавқуллодда ҷойгиранд. Ба масофаи 5,8 км хатти тақсироти барқ дар канори роҳ дар ҳудуди роҳ сохта мешавад. Вақте ки тарҳи муфассали ин ҷузъ ба итмом мерасад, БЗКА бори дигар мавҷуд набудани ягон таъсири манфиро тасдиқ мекунад.
16. Дар доираи лоиҳаи мазкур шаш дарахти мевадиҳанда ва се дарахти тут зарар мебинанд. Соҳибон барои талафи дарахтон ҷуброни пурра мегиранд. Дарахтони ҷӯб ё дарахтони ороишӣ, ки аз лоиҳа зарар дидаанд, вучуд надоранд.

Ҷадвали Е-2: Хулосаи таъсири лоиҳа

Навъи таъсир (Нақшаи шахсони кӯчонидашуда [ШК] дар қавс)	Хонаводаҳо/ Шахсони ҳуқуқӣ (ШК)	Дигар таъсиротҳо
1 Шумораи умумии хоҷагиҳои деҳқонии зарардида/Хоҷагӣ)	2 X3(11 ШК)	0

Навъи таъсир (Нақшаи шахсони кўчонидашуда [ШК] дар қавс	Хонаводаҳо/ Шахсони ҳуқуқӣ	Дигар таъсиротҳо
2. Хоҷагиҳо дарахтони мевадихандаро аз даст медиҳанд	2 ХЗ (11 ШК)	0
3. Хоҷагиҳо, ки ҳуроки чорворо аз даст медиҳанд (дар як сол 6 ҳосил)	1 ХЗ (4 ШК)	0
4. Аз ҷиҳати ҷисмонӣ кўчонидашуда	0 (0)	0
5. Хонаводаҳо, ки зиёда аз 10% қитъаҳои замини истиқоматии худро аз даст медиҳанд (аз ҷумла онҳо аз 2 ва 3 сола)	0 (0)	0
6. Таъсири шадида, ки тавассути он зиёда аз 10% ё бештар аз дорой/даромади истеҳсолии онҳо гирифта мешавад	0 (0)	0
7. Особпазир	0 (0)	0
Ҷамағӣ	2 ХЗ (11 ШК) бидуни ҳисобкунии дукарата	0

III. Маълумоти иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва профили аҳолии зарардида

17. Аҳолии таҳқиқшуда дар панҷ деҳае, ки дар минтақаи лоиҳа ҷойгиранд, зиндагӣ мекунад. Умуман, ҳар як деҳа дорои иншооти асосӣ ва коммуналӣ, аз қабилӣ барқ, мактабҳои ибтидоӣ ва миёна, тандурустӣ ва иншооти динӣ мебошад. Дар тамоми деҳаҳо хоҷаҳои обӣ ва оби харидашуда барои истеъмоли харруза истифода мешаванд.

18. Умуман, аҳолии лоиҳа маълумоти хуб доранд. Дар намунаи мушоҳида 2 сарвари хонавода бо саводи паст ва 29 нафар аъзои хонавода буданд. Зиёда аз нисфи сардорони хонаводаҳо (55,9%) ва 34,3% аъзоёни умумии хонавода маълумоти миёна доранд. Сарчашмаҳои асосии даромад (худ ҳисоботдиҳанда) интиқоли маблағ, фаъолияти кишоварзӣ ва меҳнати кишоварзӣ мебошанд. Аксарияти даромади хонаводаҳо дар категорияҳои пасттарин ва баландтарин: камтар аз 1000 сомонӣ (46,7%) ва зиёда аз 50000 сомонӣ дар як моҳ 43,4% мутамарказ шудааст.

19. Ҳангоми баррасии равандҳои қабули қарорҳо, тадқиқоти ТСД нишон дод, ки бо занон машварат дода мешавад ва дар равандҳои қабули қарор дар ҳама ҷорабиниҳои асосии оила иштирок мекунад. Фоизи баландтарини иштирок дар солимии кӯдакон ва таҳсилоти кӯдакон аст. Иштирок дар қабули қарорҳо оид ба маблағгузориҳои хонавода, хариди ашёи рӯзгор, ӯҳдадориҳои иҷтимоӣ ва ғайра аз 27,3 то 36,8 фоизро ташкил медиҳад. Занҳо тасдиқ карданд, ки шавҳаронашон дар муҳимтарин масъалаҳои оилавӣ бо онҳо маслиҳат мекунад.

IV. Ифшои маълумот, машваратҳо ва иштирок

20. Мушовири кумаки техникаи транзаксия (МКТТ) ва Гурӯҳи татбиқи лоиҳа (ГТЛ) дар панҷ деҳа бо ШК ва ҷомаҳои васеътари лоиҳа се машварат, аз ҷумла машваратҳо дар мақомоти ҳукумат ва ҷамоатҳо бо намояндагон гузарониданд. Дар машваратҳои моҳи июни соли 2022 дар маҷмӯъ 122 нафар (75 мард ва 47 зан) иштирок намуданд. Иштирокчиён дар бораи лоиҳа, равандҳои ХЗК, раванди тендер ва вақти пешбинишавандаи оғози корҳо, инчунин варақаи иттилоотии лоиҳа, ки дар он ҳуқуқҳои мушаххаси лоиҳа тафсилоти лоиҳа, қарори ҳукумат дар бораи санаи қатъи анҷомёбӣ, мактуби КҲФМГ, таъсиси Механизми баррасии шикоятҳо (МБШ) ва тафсилот дар бораи тартиби МБШ маълумот гирифтанд. Иштирокчиён аз лоиҳа ҷонибдорӣ намуда, нигаронӣ ва пешниҳодҳои худро оид ба масъалаҳои вобаста ба об, суфт будани мактаб ва муассисаҳои тиббӣ, гармидиҳии марказӣ барои мактабҳо ва дигар масъалаҳо ибрози ақида намуданд.

21. Пас аз тасдиқи Ҳукумат ва БОР, БЗКА бо забони англисӣ ба вебсайти БОР бор карда, ба забони русӣ тарҷума ва дар вебсайти КҲФМГ ифшо карда мешавад.

V. Механизми баррасии шикоятҳо

22. Доираи МБШ ҳалли масъалаҳои марбут ба кўчонидани иҷборӣ, нишондиҳандаҳои иҷтимоӣ экологӣ, ва ифшои иттилоот мебошад. ШК ҳақ доранд шикоят ва ё дархостро оид ба ҳама гуна ҷанбаи лоиҳа, аз ҷумла хариди замин ва кўчонидани аҳоли пешниҳод кунанд ва аз ҳар гуна қарор, амалия ё фаъолияти марбут ба лоиҳа шикоят кунанд. КҲФМГ кафолат медиҳад, ки шикоятҳо ва дархостҳо дар бораи ҳар як ҷанбаи лоиҳа сари вақт ва самаранок баррасӣ карда мешаванд.

23. Кумитаҳои баррасии шикоятҳо (КБШ) дар сатҳи ҷамоат/дар панҷ деҳаи лоиҳа бо талаби мактуби № 89 КҲФМГ, ки 19 июли соли 2022 интишор ва таъсис дода шуда дар тӯли амалисозии лоиҳа фаъолият хоҳанд кард. Сардори деҳа дар ҳар як панҷ деҳаи лоиҳа ҳамчун шахси мутамаккал (ШМ) таъин карда мешавад ва се нафар дар ГТЛ дар сатҳи КҲФМГ барои МБШ дар ин сатҳ таъин карда мешаванд. Намоёнҳои ГТЛ дар ҳама машваратҳо бо ҷамоатҳо ширкат варзид ва тафсилоти тамоси худро бо иштирокчиён оид ба саволҳои марбут ба лоиҳа ва дар сурати шикоятҳо дар тӯли тамоми давраи лоиҳа, аз ҷумла омодагӣ ва татбиқи БЗКА мубодила кард. Тамоми кӯшишҳо барои ҳалли ҳама гуна шикоятҳо дар сатҳи лоиҳа равона карда мешаванд.

VI. Асосҳои ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон

24. Конститутсия, Кодекси замин ва Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон қонунҳои асосие мебошанд, ки қонунгузорӣ ба онҳо асос ёфтааст. Чаҳорҷӯби лоиҳа ба талаботи БОР SPS 2009 ва қонунҳо, қоидаҳо ва сиёсатҳои дахлдор асос ёфтааст. Се унсурҳои муҳими сиёсати кӯчонидани ғайриихтиёрии БОР инҳоянд: (i) ҷуброн барои иваз кардани дороиҳои гумшуда, воситаҳои зиндагӣ ва даромад; (ii) кӯмак барои кӯчонидан, аз ҷумла таъмин намудани мавзӯҳои кӯчонидан бо иншоот ва хизматрасониҳои дахлдор; ва (iii) кӯмак барои барқарорсозӣ барои ноил шудан ба ҳадди ақал ба ҳамон сатҳи некӯаҳволӣ бо лоиҳа ва бидуни он. Агар дар байни қонунҳои маҳаллӣ ва сиёсат ва амалияҳои БОР фарқият вучуд дошта бошад, кӯчонидан барои лоиҳаи мазкур ба манфиати лоиҳаи баъдӣ ҳал карда мешавад.

25. Принсипҳои асосии зерин барои кӯчонидани ғайриихтиёрий барои лоиҳаи мазкур қабул карда шуданд:

- Харидани замин ва дигар таъсироти кӯчонидани иҷборӣ тавассути омӯхтани ҳама алтернативаҳои қобили татбиқ дар тарҳрезии лоиҳа пешгирӣ ё кам карда мешавад;
- Машваратҳо бо ШК оид ба ҷуброн, ифшои маълумоти кӯчонидан ва иштироки онҳо дар банақшагири ва татбиқи чораҳои барқарорсозӣ таъмин карда мешавад;
- Ба гурӯҳҳои осебпазир, агар мавҷуд бошанд, кӯмаки махсус расонида мешавад;
- Пардохти ҷуброн ба шахсони зарардида, аз ҷумла шахсони ғайрирасмӣ (масалан, сокинони ғайрирасмӣ/савгонҳо ва таҷовузгарон) барои дороиҳои ба даст овардашуда (ба истиснои заминҳои ғайриқонунӣ истифодашуда);
- Пардохти ҷубронпулӣ ва кӯмак барои кӯчонидани аҳоли то аз ҷониби иҷрокунанда ба моликияти ҷисмонӣ гирифтани замин ва пеш аз оғози ҳама гуна корҳои сохтмонӣ дар макони кӯчонидани иҷборӣ;
- Таъмини барқарорсозӣ ва офиятбахшии даромадҳо дар ҳолати зарурӣ; ва
- Таъсиси механизмҳои мувофиқи баррасии шикоятҳо.

VII. Ҳуқуқҳо, кӯмак ва имтиёзҳо

26. Ҳамаи ШК дар лоиҳа, новобаста аз мақоми моликияти замин, ҳуқуқи гирифтани ҷуброн ва кӯмак барои кӯчонидани аҳоли доранд. Маҷмӯи чораҳои ҷубронпулӣ ва кӯмаки кӯчонидани онҳо ба онҳо аз хусусияти дороиҳои гумшуда ва бузургии таъсири лоиҳа, инчунин осебпазирии иҷтимоӣ ва иқтисодии шахсони оварашуда вобаста аст. Маҷмӯаҳои ҷубронпулӣ хароҷоти иваз кардани ҳама талафотро (дар ин ҳолат зироатҳо ва дарахтон) инъикос мекунанд.

27. Мувофиқи матритсаи қабулшуда оид ба ҳуқуқҳои лоиҳа, ки ба қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва талаботи БОР SPS 2009 асос ёфтааст, ШК, ки барои ҷубронпулӣ ва/ё ҳадди ақал барқарорсозӣ ҳуқуқ доранд, инҳоянд: (i) ҳамаи ШК, ки заминро аз даст додаанд, ки дар асоси ҳуқуқи қонунӣ фаро гирифта шудаанд; (ii) соҳибони биноҳо, зироатҳо, растаниҳо ё дигар иншооти ба замин вобасташуда, новобаста аз ҳуқуқи онҳо; ва (iii) новобаста аз вазъи ҳуқуқи онҳо тичорат, даромад ва маошашонро аз даст медиҳанд. Матритсаи ҳуқуқи мушаххаси лоиҳа, ки ба таъсироти лоиҳа алоқаманд аст, ҳангоми ба охир расидани ҷузъҳои лоиҳа ва навсозии таъсирҳо пешниҳод карда мешавад. Матритсаи ҳуқуқ, ки дар ҷадвали Е-3 оварда шудааст, матритсаи умумии ҳуқуқи мебошад, ки дар сурати ба амал омадани баъзе намудҳои нави таъсир дар сурати тағир додани тарҳи ҷузъи лоиҳа ва ҳангоми татбиқи лоиҳа зарур аст.

Ҷадвали Е-3: Матритсаи ҳуқуқи лоиҳа

№	Сарват	Шахси кўчонидашуда (ШК)	Ҳуқуқҳои чубронпулӣ
Талафоти доимӣ			
1	Заминҳои кишоварзӣ (тамоми талафот новобаста аз вазнинӣ)	Дорандагони ҳуқуқи истифодаи замин	Кўмакпулии пулӣ барои аз даст додани ҳуқуқи истифодаи замин баробар ба даромади софи дар 5 соли охир аз қитъаи замини зарардида, бо қурби бозорӣ ҳангоми гирифтани он; ё Ба қитъаи гумшуда додани қитъаи замини алтернативӣ баробар ба арзиш/ҳосилнокӣ. Агар қисми боқимондаи қитъаи гирифташаванда барои истифода хеле хурд бошад, тамоми қитъа чуброн ё иваз карда мешавад.
		Дорандагони ҳуқуқи истифодаи дастаҷамъии замин	Кўмакпулии пулӣ барои аз даст додани ҳуқуқи истифодаи замин баробар ба даромади софи 5 соли охир, ки аз майдони зарардида аз рӯи қурби бозорӣ дар лаҳзаи бекоркунӣ ба даст омадааст; ё Ба қитъаи гумшуда додани қитъаи замини алтернативӣ баробар ба арзиш/ҳосилнокӣ. Агар қисми боқимондаи қитъаи гирифташаванда барои истифода хеле хурд бошад, тамоми қитъа чуброн ё иваз карда мешавад. Ба иҷорагирони хоҷагии кишлок барои 1 соли ҳосили талафшуда аз минтақаи зарардида чуброн карда мешавад.
		Иҷорагирандагон ва иҷоракорон	Кўмакпулӣ барои иҷора тибқи шартҳои шартномаи иҷора, вале на камтар аз арзиши иҷора барои 3 моҳ; ё Давом додани шартномаи иҷора дар қитъаҳои замини алтернативӣ ё кўмакпулӣ барои даромади аз даст рафта, ба 1 соли ҳосилнокии миёнаи зироат баробар аст.
		Истифодабарандагони ғайрирасмӣ замин (агар вучуд дошта бошанд)	Таъмини имконияти ба иҷора додани қитъаи замини давлатӣ. Кўмакпулӣ барои муҳочират.
2	Замини истиқоматӣ ва тичоратӣ	Соҳибон	Кўмакпулии нақдӣ барои аз даст додани ҳуқуқи истифодаи замин баробар ба меъёри солони иҷораи замин дар лаҳзаи ба даст овардани 25 зарб; ё Пешниҳоди қитъаи замини алтернативии арзиш/ҳосилнокӣ (шароит ва иншооти шабеҳ) ба қитъаи гумшуда Агар қисми боқимондаи қитъаи гирифташаванда барои истифода хеле хурд бошад, тамоми қитъаи замин чуброн ё иваз карда мешавад.
		Иҷорагирандагон	Кўмакпулӣ барои иҷора тибқи шартҳои шартномаи иҷора, вале на камтар аз арзиши иҷора барои 3 моҳ ё Идомаи шартномаи иҷора дар қитъаи замини алтернативӣ.
		Ғайрирасмӣ (агар бошад)	Таъмини имконияти ба иҷора додани қитъаи замини давлатӣ. Кўмакпулӣ барои кўчонидан, агар лозим бошад.
3	Биноҳо ва иншоотҳо	Соҳибони сохторҳо, аз ҷумла "Ғайрирасмӣ" ва таҷовуз	Чуброни пулӣ бо меъёри пурраи иваз кардани сохтори зарардида/дигар воситаҳои асосӣ (бе тарҳи амортизатсия, андозҳо, хароҷот барои маводи наҷотшаванда ва дигар хароҷоти муомилот). Ба ҳамаи биноҳо ва иншоотҳо пурра чуброн карда мешаванд; ё Бо интиҳоби соҳиб, агар имконпазир бошад, бино барои бино / иншоот барои сохтори ивазшаванда.
		Соҳибон	Кўмакпулӣ барои иҷора тибқи шартҳои шартномаи иҷора, вале на камтар аз арзиши иҷора барои 3 моҳ; ё Идомаи шартномаи иҷора барои бино/ иншооти алтернативӣ
4	Зироатҳо	Ҳамаи ШК, аз ҷумла «Ғайрирасмӣ» ва таҷовуз	Чуброни пулӣ баробар ба даромади умумии дар майдони зарардида дар давоми 1 сол бо қурби бозорӣ ҳангоми бекоркунӣ. Барои замин чубронпулӣ дода намешавад.
5	Дарахтон	Ҳамаи ШК, аз ҷумла «Ғайрирасмӣ» ва таҷовуз	Чуброн, ки иваз кардани даромадро инъикос мекунад. Чуброни пулӣ барои дарахтони ҳосилхез дар асоси арзиши софи бозорӣ даромади 1 сол ба миқдори солҳое, ки барои парвариши дарахт то ба ҳамин дараҷа ҳосилнокӣ заруранд, бо иловаи хариди ниҳолҳо ва маводи манбаъ. Чуброни пулии дарахтони ғайримасхул дар асоси нархи бозорӣ ҳаҷми дарахт ё чуброни натуравӣ. Хоҷагҳои зарардида дарахти буридаро нигоҳ медоранд.
6.	Тичорат ва шуғл (муваққатӣ ва	Ҳама ШК (аз ҷумла коргарони корхонаҳои зарардида	Соҳибони мағозаҳо / муассисаҳои тичоратӣ: Ҳангоми гум шудани доимӣ чуброн ба даромади софи 1 сол (фоидаи гумшуда) бо иловаи арзиши

№	Сарват	Шахси кўчонидашуда (ШК)	Ҳуқуқҳои чубронпулӣ
	доимӣ)		шаҳодатномаҳо/литсензияҳо/патентҳои гумшуда баробар аст. Даромад дар асоси декларатсияи расмии андоз ё (агар декларатсияи андоз мавҷуд набошад) ҳамчун маоши миёнаи моҳонаи расмӣ бо зарби 12 қабул карда мешавад. Дар сурати муваққатан аз даст рафтани тиҷорат чуброн ба даромади соф дар давраи вайроншавӣ (<1 сол) баробар аст. Даромад дар асоси декларатсияи андоз ё он аз рӯи музди миёнаи якмоҳаи Тоҷикистон зарби ба шумораи моҳҳои қатъ шудани амалиёт (камтар аз 12 моҳ) ҳисоб карда мешавад. Чуброни коргарон барои аз даст рафтаи музди меҳнат ба даромади 3 моҳа баробар аст. Барои муваққатан аз даст додани ҷои кор, чуброни музди меҳнати гумшуда дар давоми таъсир, агар камтар аз 3 моҳ.
7.	Ҷойгиршавӣ	Хонаводаҳои аз ҷиҳати ҷисмонӣ кўчонидашуда новобаста аз намуди таъсир	Кўмакпулии нақлиёт (арзиши меҳнат ва иҷораи нақлиёт барои интиқоли маводҳои хона/сохтори тиҷоратӣ ба ҷои нав. Хароҷоти коммуналӣ ва оmodасозии майдон барои қитъаи замини алтернативӣ (аз ҷумла пайвастшавӣ ба шабакаи барқ, системаи обтаъминкунӣ, насби ҳоҷатхона ва ғ.
8	Ҳоҷагиҳои саҳт зарар дида	ШК-ҳое, ки беш аз 10% заминҳои кишоварзиро аз даст медиҳанд ё манбаъҳои даромад, бояд бо сабаби аз даст додани хона ё тиҷорат ба таври ҷисмонӣ кўчонида шаванд.	Кўмакпулӣ барои барқарорсозии вазъ дар шакли чуброни пулӣ ба музди миёнаи якмоҳаи Тоҷикистон барои 3 моҳ.
9.	Хонаводаҳои осебпазир	ШК, ки аз давлат кумак мегиранд, барои оилаҳои камбизоат, занони танҳо, ки зери ҳатти фақр қарор доранд, хонаводаҳои пиронсол, хонаводаҳое, ки шароити зиндагии хуб надоранд, хонаводаҳое, ки онҳо ба маъюбон ва дигар аъзоён сарварӣ мекунанд.	Кўмакпулӣ баробар ба музди миёнаи моҳонаи Тоҷикистон барои 3 моҳ; Бақайдгирии кўмаки иҷтимоии давлатӣ, агар ҳанӯз ба қайд гирифта нашуда бошад; Афзалият барои ба кор дохил шудан вобаста ба лоиҳа барои аъзоёни хонаводаҳои осебпазир (агар синну соли онҳо тибқи қонун баробар бошад).
10.	Дороиҳои ҷамъиятӣ / умумӣ		Барқарорсозии ивазкунӣ дар шакли натуралӣ ё пулӣ аз рӯи арзиши ивазкунии ашёи зарардида ва барқарорсозии вазифаҳои онҳо. Хизматрасонии алтернативӣ, агар муваққатан қатъ карда шавад.
Талафоти муваққатӣ			
11.	Таъсири муваққатӣ	Ҳамаи ШК-ҳои дахлдор	Барои таъсироти ғайриҷашмдошт ва муваққатии ғайр аз дар боло зикршуда, принципҳои ва ҳадафҳои умумии БОР SPS 2009 ҳамчун меъёрҳои ҳадди ақал истифода хоҳанд шуд ва барои қонеъ кардани онҳо чораҳои дахлдори коҳиш додани таъсирҳо ҷустуҷӯ карда мешаванд. Пардохти замини ба иҷора гирифташуда ҳангоми сохтмон аз рӯи нархи бозорӣ тибқи шартномаи мувофиқашуда муқаррар карда мешавад. Баъди қатъ гардидани истифодаи замин замин бояд ба ҳолати аввала ё мувофиқи шартнома бо дорандаи ҳуқуқи замин баргардонида шавад.
Таъсири ғайриҷашмдошт			
12.	Дигар дороиҳои ғайриҷашмдошт ё таъсир ба воситаҳои зиндагӣ	Ҳамаи ШК-ҳо, ки дар долони лоиҳа пеш аз санаи қатъшавӣ зиндагӣ мекунанд.	Мувофиқи матритсаи ҳуқуқи аз ҷониби лоиҳа қабулшуда чуброн карда мешавад.

VIII. Чорабиниҳои институтсионалӣ

28. Муассиса ва ташкилотҳои асосие, ки дар раванди ХЗК иштирок мекунанд, инҳоянд: БОР, КҲФМГ ҳамчун агентии иҷрокунанда мебошад, ГТЛ оид ба КҲФМГ, Вазорати молия, Вазорати кишоварзӣ,

Кумитаи давлатии заминсозӣ ва геодезӣ (ҚДЗГ), Корхонаи воҳиди давлатии Арзёбӣ (КВДА) "Нархгузорӣ", Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ (ҳукуматҳо), ҷамоатҳо, Кумитаи ХЗК ва дигар муассисаҳои давлатӣ. Тартиби институтсионалии татбиқи БЗКА дар боби 8, Нақшаи 8-1 дар ин ҳуҷҷат оварда шудааст.

IX. Буҷаи муҳочиркунонӣ

29. Маблағи умумии татбиқи БЗКА барои лоиҳа 38,178 сомониро ташкил медиҳад, ки муодили \$3,678,10 дар ҷадвали зерин нишон дода шудааст. Ба муҳочирон барои хисороти худ 30 300 сомонӣ (2 919,13 доллар) пардохт карда мешавад. КҲФМГ кафолат медиҳад, ки маблағҳои ҷубронпулӣ барои хариди замин ва кӯчонидани онҳо сари вақт барои татбиқи БЗКА-и ниҳой ҷудо карда шаванд.

X. Раванди татбиқи нақшаи ба даст овардани замин ва кӯчонидани аҳоли

30. Агенсии иҷрокунанда (АИ) татбиқи БЗКА-ро фавран пас аз тасдиқи он аз ҷониби БОР ва ҳукумат оғоз мекунад. Санаи қатъи расмӣ 20 юни соли 2022 буд (Замимаи 4-2). Азбаски ин БЗКА ҳоло ҳам лоиҳа аст, он бояд дар асоси тарҳи ниҳоии муҳандисӣ аз нав карда шавад, то БЗКА барои татбиқ омода бошад. Ба фаъолиятҳои омодагии БЗКА инҳо дохил мешаванд:

- (i) машваратҳои васеъ бо ҷонибҳои асосии манфиатдор ва ШХ-ҳо;
- (ii) муқаррар намудани ҳуқуқҳо ва маблағи ҷуброн дар асоси муқаррароти мувофиқашудаи ҳуқуқ;
- (iii) муайян кардани таъсирҳо ва шумораи ШК-ҳо, гузаронидани тадқиқоти муфассали андозагирӣ;
- (iv) арзёбии дороиҳои зарардида ва муайян кардани маблағи ҷуброн ва бучети ХЗК;
- (v) таҳияи ҳуҷҷати БЗКА;
- (vi) пешниҳоди БЗКА ба КҲФМГ ва БОР барои эродҳо ва тасдиқ;

31. Пас аз тасдиқи БЗКА барои татбиқ аз ҷониби БОР ва ҳукумат, АИ лоиҳаи шартномаҳоро бо кӯмаки мақомоти маҳаллӣ ба ШК мефиристад. С КҲФМГ бо ШК барои пардохти ҷуброн барои дороиҳои зарардида тибқи муқаррароти барои Лоиҳа муқарраршуда шартномаҳо имзо мекунад. Маблағи ҷуброн дар давоми 15 рӯзи имзои шартнома пардохт карда мешавад. АИ ШК-ро пешаки оғоҳ карда ба онҳо ҳама гуна ҷубронпулие, ки дар асоси меъёрҳои мутобиқат дар ин ҳуҷҷат муайян карда шудааст ва дар Барномаи оморасозии БЗКА ва пеш аз оғози корҳои сохтмонӣ нав карда шудааст, мепардозад. Шикоятҳо ё эътирозҳо (агар вучуд дошта бошанд) тибқи тартиби баррасии шикоятҳо, ки дар ин БЗКА пешниҳод шудаанд, баррасӣ карда мешаванд. Ҳама фаъолиятҳои марбут ба ХЗК (аз ҷумла оғоҳии БОР дар бораи "эътироз надоштан" ба татбиқи БЗКА) то оғози корҳои сохтмонӣ дар ҷойҳое, ки таъсири манфӣ доранд, анҷом дода мешаванд.

32. Ҷадвали вақт, ки дар ҷадвали Е-4 оварда шудааст, марҳилаҳои мушаххаси омодагӣ, анҷомдиҳӣ ва татбиқи БЗКА-ро нишон медиҳад.

Ҷадвали Е-4: Нақшаи ба даст овардани замин ва кӯчонидани аҳоли Ҷадвали тахминии таҳия ва татбиқ

ТАЙЁР КАРДАНИ БЗКА			
1. Тайёр кардани лоиҳаи БЗКА	Машваратчи КТМ	01/06/2022	02/08/2022
2. Пешниҳоди лоиҳаи БЗКА ба КҲФМГ ва БОР барои эродҳо ва тасдиқ	Машваратчи КТМ		02/08/2022
3. Шарҳҳои БОР ва КҲФМГ	БОР, ГТЛ	02/08/2022	15/08/2022
4. Шарҳҳои БОР/ КҲФМГ баррасӣ шуданд	Машваратчи КТМ	15/08/2022	31/08/2022
5. Лоиҳаи БЗКА аз ҷониби КҲФМГ ва БОР тасдиқ шудааст	КҲФМГ /БОР	01/09/2022	15/09/2022
6. Интишори лоиҳаи тасдиқшудаи БЗКА дар вебсайтҳои БОР ва КҲФМГ	КҲФМГ /БОР		15/09/2022
ТАЙЁР КАРДАНИ БЗКА БАРОИ БА КОР ШУРӮЪ КАРДАН			

ТАЙЁР КАРДАНИ БЗКА			
7. Лоиҳаи БЗКА дар асоси тарҳи ниҳоии навсозӣ (агар лозим бошад) (то охири моҳи февралаи соли 2023 пешбинӣ шудааст))	Машваратчи КТМ	01/03/2023	31/03/2023
8. Лоиҳаи омодашуда ба КҲФМГ ва БОР барои шарҳ ва тасдиқ пешниҳод шудааст	Машваратчи КТМ	31/03/2023	
9. Лоиҳаи омодашуда аз тарафи КҲФМГ ва БОР тасдиқ шудааст	КҲФМГ /БОР	01/04/2023	15/04/2023
ТАТБИҚИ БЗКА		15/04/2023	25/04/2023
10. Омода намудани шартномаҳо	КҲФМГ	15/04/2023	20/04/2023
11. Шартномаҳо ба ШК фиристода мешаванд	КҲФМГ	20/04/2023	22/04/2023
12. Имзои шартномаҳо	КҲФМГ /ШК	22/04/2023	25/04/2023
13. Пардохти чубронпулӣ	КҲФМГ /ШК	25/04/2023	30/04/2023
14. Таҳияи Ҳисобот оид ба татбиқи БЗКА	КҲФМГ	01/05/2023	15/05/2023
15. БОР Ҳисоботи мутобиқати БЗКА-ро баррасӣ мекунад	БОР	15/05/2023	25/05/2023
16. БОР Ҳисобот оид ба мутобиқати БЗКА-ро тасдиқ мекунад	БОР	25/05/2023	
17. Интиқоли қитъаҳои дорои таъсир ба Иҷроқунанда	КҲФМГ	25/05/2023	
18. Оғози корҳои сохтмонӣ дар қитъаҳои зери таъсир	Иҷроқунанда	25/05/2023	
ВАЗИФАҲОИ МУНОСИБ			
19. Мониторинги дохилӣ: Ҳисоботи мониторинги семоҳа	КҲФМГ		
20. Баррасии шикоятҳо	КҲФМГ /Ҷамоатҳо/ КБШ-ҳои деҳот		

БОР = Бонки Осиеи Рушд, КҲФМГ = Кумитаи ҳолатҳои фавқуллодда ва мудофияи граждани, ДР = шахси Кучонидашуда, КБШ = Кумитаи баррасии шикоятҳо, БЗКА = Банақшагирии замин ва кучонидани аҳоли, ВТЛ = воҳиди татбиқи лоиҳа, КТМ = кӯмаки техникийи муомилот.

Х. Мониторинг ва ҳисоботдиҳӣ

33. Татбиқи БЗКА таҳти назорати дохилӣ қарор хоҳад гирифт, зеро Лоиҳа миқдори назарраси кучонидани маҷбуриро ба вучуд намеорад. БОР SPS 2009 таъсири кучонидани иҷбориро муҳим мешуморад, агар 200 ё зиёда одамон аз манзили худ ба таври ҷисмонӣ овора шаванд ё 10% ё бештар аз дороиҳои истеҳсоли ё даромади худро аз даст диҳанд.

34. Дар барқарорсозии пул 2 хоҷагии деҳқонӣ бо 4 ва 7 аъзои хонавода (11 ШК) зарар мебинанд. Лоиҳа дар доираи БОР SPS 2009 барои кучонидани иҷборӣ категорияи «В» ҳисобида мешавад. Мониторинги дохилӣ аз ҷониби КҲФМГ бо кӯмаки мушовири назорати сохтмон гузаронида мешавад.

35. КҲФМ иҷроишро пайгирӣ карда (пешрафти физикии татбиқи БЗКА дар муқоиса бо марҳалаҳои дар ин БЗКА муқарраршуда (ё агар лозим бошад, БЗКА аз нав карда шавад), таъсирро пайгирӣ мекунад (оё муқаррароти БЗКА дуруст баррасӣ ва татбиқ карда шудаанд) ва мувофиқати БЗКА-ро нишон медиҳад, ки оё чубронпулии барнома мутобиқи муқаррароти қонунгузори Тоҷикистон, қонунҳо ва сиёсатҳои БОР ва бо қаноатмандии ШК анҷом дода шудааст. Мушовир оид ба назорати сохтмон бояд шахси таъиншуда бошад, то ба КҲФМГ дар мониторинги дохилии равандҳои татбиқи БЗКА кӯмак расонад.